

Aile ve Çocuk Refahı Günlükleri

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN

Nişantaşı, 17 Temmuz 1996 Çocuk Vakfı ilk kez bir araştırma yayımladı. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden Dr. Ahmet Emre Bilgili'nin hazırladığı *Doğu Anadolu Bölgesinde Göç Olgusunun Sosyolojik Çözümlemesi-Van Örneği* adlı alan araştırması 15 Nisan- 2 Haziran tarihleri arasında Van'a göç eden 334 denek üzerinde yapılmış. Rapor, Van Karayolları Kampı'nda kalan yedi yaşındaki bir çocukla yapılan konuşma ile başlıyor:

- Köyüne geri dönmek ister misin?
- İsterim.
- Neden?
- Orada elma var, ceviz var...
- Burada yok mu?
- Var ama para ile...

Ahmet Emre Hoca'nın tespitine göre, göçe maruz bırakılan aileler ve çocuklar bugün için çok boyutlu bir sorun hâline gelmiştir. Göçün çocuklar üzerindeki etkileri ve alınması gereken önleyici tedbirleri kim alacak? Devlet. Ne yazık ki ülkemizde bu yönde ciddi bir hazırlık yok. Aile ve Çocuk Refahı aileye yardımla geçiştiriliyor.

Tarabya, 21 Şubat 2002 Türkiye, çocuk yoksulluğunu erteleyen bir ülke görüntüsü içinde. 1 milyon 250 bin kişi yoksulluk sınırının altında. Her beş çocuktan biri yoksul. Yardımla yoksulluğun önlenemeyeceğini söylemeye bile gerek yok. Cumhurbaşkanı Sezer'in Başbakan Ecevit'e "Anayasa" fırlattığı günden bu yana ekonomisiyle birlikte istihdam, üretim, sosyal

254

Çocuk ve
Medeniyet
2025

Sayı: 16: 254-281

– GÜNLÜK –

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN, dunyaninenkucukcocugu@hotmail.com

Şair, Yazar, Çocuk Vakfı Kurucusu

<https://doi.org/10.47646/CMD.2025.360>

Mustafa Ruhi Şirin

devlet politikaları da çökmüş durumda. Kalkınma planlarında yer alan yoksulluğun önlenmesi hedeflerinin de çok uzağındayız. Yoksulluğu önlemeye yönelik politika değişikliğine cesaret edecek politik irade eksikliği devam ediyor.

Tarabya, 20 Ocak 2003 Aile ve Çocuk Bakanlığı kurulması amacıyla 20 sosyal bilimciden gelen görüşleri içeren dosyayı hazırladık. Önerimizi mektup ekinde Başbakan Abdullah Gül'e göndereceğiz. Bakanlığın kurulması için yaptığımız çağrı şöyle:

Aileye, çocuğa, kadına, yaşlı ve özürllülere hizmet veren kuruluşların, öncelikli hizmet alanına girmeyen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlanması ile bu alandaki hizmetler durma noktasına gelmiştir. Bu adres değişikliğinin içerdiği zaafaların bir an önce giderilmesi gerekir. İlgili birimlerin yerinden yönetim anlayışı ile yerel yönetimlere devredileceği açıklanmış olmasına rağmen bu yönde yapılacak düzenlemelerin ülke ölçekli stratejisi de henüz belirlenmemiştir.

Türkiye'de aile odaklı çocuk merkezli sosyal politikaların başarıya ulaşabilmesi, aileye yönelik koruyucu, destekleyici ve geliştirici yaklaşımlarla mümkün olabilir. Ekonomik gelişme ve büyümeye paralel olarak sosyal yatırımlara öncelik verilmedikçe aile ve çocuk politikalarının başarıya ulaşma olanağı yoktur. Güç koşullardaki ailelerin önceliği ile ailenin bütün öznelerine hizmet verecek, ülke ölçekli toplumsal aile ve çocuk politikalarını sürdürecekt ve etkin koordinasyonu sağlayacak icracı niteliği olan Aile ve Çocuk Bakanlığının kurulması gereklidir.

Türkiye'nin sosyal sorunlarının aile odaklı çocuk merkezli çözümü için icracı ve koordinatör, ülke ölçekli teşkilatlandırılacak, sosyal politikaları aile üzerinden gerçekleştirecek Aile ve Çocuk Bakanlığının kurulmasını öneriyoruz.

Ankara, 21 Nisan 2004 Birinci Sosyal Hizmetler Şurası Genel Kurulu'nda Birinci Komisyon Raporu görüşülürken sosyal hizmetlerin tek çatı altında toplanması ve ilçe düzeyinde teşkilatlanması önerisine açıklama getirme ihtiyacı hissettim. Ülke ölçekli ana stratejinin oluşturulması, standartların belirlenmesi, eğitim, koordinasyon ve izlemenin yapılması amacıyla SHÇEK'in yeniden yapılandırılması gerektiğini savundum. Yerinden yönetim yaklaşımının; hizmetin yaygınlaştırılması, niteliği, maliyetin düşürülmesi amacı ile hükümet kuruluşları, yerel yönetimler, uzman ve

gönüllü sivil toplum kuruluşların iş birliğiyle sağlanabileceğini öngören yaklaşımı savundum. Genel Kurul bu yönde eğilim gösterdi ve sosyal hizmetlerin ülke ölçekli teşkilatlanması yönündeki öneriyi III. Komisyon müzakereleri sırasında değerlendirmeyi uygun buldu.

Genel Kurul'un en tartışmalı anları ise yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerin müzakeresi sırasında yaşandı. Öneri şuydu: *Yaşlıların ölüm korkusunu azaltmaya yönelik gerekli dini ve psiko-sosyal yönlendirmelerin yapılmasının sağlanması...* Şûra üyesi Mehmet Seyman ve benzer düşüncede olan birkaç üye, bu önerinin laikliğe aykırı olduğu gerekçesi ile çıkarılmasını önerdiler. Alkışlanmasından rahatsız oldum. Söz aldım ve yönlendirme kelimesi yerine destek kelimesinin konularak maddenin aynen kalmasını önerdim. Geriatri bilimi ve yaşlılara yönelik ruh sağlığı ihtiyacı dikkate alınarak konunun anlaşılmasını, İnsan Hakları temelinde ve hasta hakları özelinde ferdin talebi üzerine moral desteğine ihtiyaç olduğunu ve yerine getirilmesi gerektiğini belirttim. Dünyada bu yönde yaygın bir uygulama olduğunu, laikliği ödünsüz biçimde uygulayan birçok ülkede bu hizmetin verildiğini ve bu uygulamanın laiklikle çelişmediğini ifade ettim. Destekler mahiyetteki alkışlardan ise rahatsız oldum. Önerim, redaksiyon yapılmak üzere benimsendi.

Birinci Komisyon müzakereleri sırasında ortaya çıkan durum, şûranın arka planı bakımından önemliydi. Güç koşullardaki yoksullara yönelik sosyal hizmetlerin sivil toplum kuruluşlarından satın alınması eğilimi ortaya çıktıkça rahatsızlığım arttı. Böylece, Üçüncü Komisyonun sosyal hizmetleri tanımlamadaki yaklaşımı bu eğilimle örtüşmüş oldu.

Sosyal Hizmetlerde Yeniden Yapılanmanın İlkeleri başlığı altındaki Üçüncü Komisyonun belirlediği 10 ilke, -kamu ve özel hukuk tüzel kişileri arasındaki koordinasyon ve iş birliği- devletçi-bürokratik merkeziyetçi yaklaşımı özetleyen bir anlayışı içeriyor. Bugünkü SHÇEK'i yönetenlerin hiçbir temel öngörüsü olmadığı için şûra durum tespiti düzeyinde kaldı.

Sosyal hizmet ve sosyal yardım çalışmalarında merkezi ve yerel yönetimin farklı ağırlıklarda temsil edildiği, sivil toplum ve özel girişim ayağını da dışlamayan bir karma yapı üzerinden örgütlenme modeli önerisinin geliştirilmesi gerekir. Önce ana strateji hazırlanmalı ve politika oluşturacak kurum yapılandırılmalıdır. Bu ise standartları koyan, eğitim, izleme, koordinasyon ve iş birliği için uygulama programı düzenleyen bir yapının kurulmasını gerektirir. Uygulamayı yerel yönetimlere bırakan anlayış sosyal hizmetleri yaygınlaştıracığı gibi mali yönden de kaynak israfını

önleyebilecektir. Türkiye'nin bu anlayışa yönelememesinin iki nedeni var: Yerel yönetimler hakkında kaygı ve eksik demokrasi.

Şûranın tutanaklarını ve karar metinlerini merak ediyorum. Genel Kurul süresince birkaç kez düşüncelerimi açıklama imkânı buldum. Şûra notlarımla tutanaklardaki düşüncelerimi yeniden değerlendirmek istedim. Ancak, şûra sonunda şu noktaya ulaştım: Daha dar bir grupta Durum Tespit Raporu hazırlayarak ülke ölçekli model üzerinde çalışılıyorsa daha yararlı ve verimli bir sonuç alınabilirdi.

Asıl mesele ise yine göz ardı edildi: Cumhuriyet Dönemi boyunca sosyal hizmetler şehirlerle sınırlı bir uygulama alanı buldu. Köy, kasaba ve ilçeler bu hizmetten yararlanamadı. Bunun da temel nedeni icracı bir bakanlığın kurulamamış olmasıdır. Aile ve Çocuk Bakanlığının kurulmasını önermeyi sürdürmemiz gerekecek.

Tarabya, 17 Haziran 2005 Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'nun yönetiminde dün başlayan toplantı nedeniyle hayaller ve gerçekler karşısında insanların hâlleri üzerinde biraz olsun düşündüm. Hayallerden mi gerçeklerden mi vazgeçenler daha çoktur? Hayallerden de gerçeklerden de vazgeçenleri tanıdım. Ne hayallerden ne de gerçeklerden vazgeçenlerle yürümeyi tercih ettim. Hayalleri daha önde olanlarla konuşmak daha huzur verici.

Denizyıldızlarını konuşacağımız ortak dilimiz yok. Gerçeği öğrenmek, ilgili özneleri duymamıza, dinlememize ve hissetmemize bağlıdır. Sorunu ancak böyle yakından görebiliriz.

Bizde devletin gözleri politikacılarıdır. Yıllardır, sokakta yaşayan çocuk konusu güç koşullardaki çocukların ilk gündemini oluşturuyor. Dahası bu çocuk gündemi diğer çocuk sorunlarını da örten bir sarmala dönüşmüş durumdadır. Dün sunumu yapılan çalışma ile önerilen çözüm yine devlet merkezli. Hükümet kuruluşları ve kısmen yerel yönetimlerin içinde yer alacağı bu yaklaşımla sonuç alınması imkânsız. Çalışan çocuklarla sokak çocukları hizmet modeli farklı olması gerekirken, modelin başlığında karmaşa hâkim. Önce sokakta yaşayan çocuk gerçeğini stratejik bilgiye dayalı olarak tespit etmek gerekirdi. Buna dayalı olarak ana projenin esasları, standartları, izleme-denetim ilkeleri de belirlenmeliydi. Önerilen taslak hizmet, eğitim ve araştırma yönü bütünlük içermiyor. Sürdürülebilir olmadığı gibi katılıma da çok sınırlı ve küçük bir pencere aralıyor. İş birliği tanımlanmamış.

Çocuk ve Gençleri Önleyici ve Koruyucu Sistem kurulmadan havuz taşacak ve dalgaların boyu da uzayacak. Sosyal yatırım öncelikli politikalar yanında aileyi güçlendirici politikaların da geliştirilmesi gerekir. İstanbul dışındaki şehirlerde geliştirilen modeller daha gerçekçi ve toplumun katılımına daha açık. Ne yazık ki, devlet gücüne sığınarak çözüme gidilmesi için ısrar ediyor bürokrasi. Bu kafayla çocuk cangılı sarmalındaki kargaşa bitmez... İlgili yeni Bakan Nimet Çubukçu özel görüşme talebinde bulundu öğleden sonra. Hak temelli Aile ve Çocuk Refahı anlayışına dayalı ülke ölçekli strateji ve uygulama programının hazırlanmasını önerdim. Bakan Çubukçu dinlemekle yetindi. Bakanın birlikte çalışma isteğine teşekkür etmekle yetindim. İkinci kez görüşeceğimizi de sanmıyorum.

Nişantaşı, 29 Temmuz 2005 Milliyet gazetesinden Meral Tamer birkaç gün boyunca, “Sivil toplum kuruluşlarını tartışmaya var mısınız?” sorusunu sormuş ve farklı görüşleri yayımlamıştı. Bugünkü gazetede *Sivil Toplum Kuruluşu* olmak başlığı altında benim görüşüme yer vermiş:

Dünya Vatandaşlık Örgütü, vatandaş denetimi anlayışı temeline dayalı, geleneksel siyasete karşı, sivilliğe ve muhalifliğe öncelik veren yaklaşımı ile önceki yüzyılın son çeyreğinde kabul gören demokratik bir dünya ütopyası idi. Merkezine gönüllülüğü, bilinçli ve sorumlu birey olmayı, toplumsal sorunların çözümüne katılımı, devlet ve çok uluslu şirketlere mesafeli

durmayı öngören ve bu amacın Sivil Toplum Kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilmesine dayalı bu ütopya, neo-liberal politikalar ve küreselleşmeye direnilemediği için nedeniyle gerçekliğini yitirdi.

STK’ların çok uluslu şirketlere teslim olmasında en önemli etken ise gönüllülüğü dışlayan profesyonellik olmuştur. Dizginsiz piyasa ekonomisinin yol açtığı bu çürümenin büyük ortaklarından biri de Dünya Ticaret Örgütü’nün yerel – uluslararası ilişkiler ağına bağımlı medya sektörüdür. Bunun sonucunda STK’lar, ticari markaların saadet halkasına eklemekten kurtulamamış ve parayı verenin düdüğü çaldığı dünya STK gerçeği ortaya çıkmıştır. İstisnaların bu genel kaideyi bozmadığı STK gerçeğinin görünen ve görünmeyen yüzlerini derinden anlamak, sorgulamak ve dönüştürmek bütün toplumsal öznelere görevi olmadıkça STK pandora kutusu suskunluk ve ilgisizlik sarmalı ile örtülü kalmayı sürdürecektir ve açılmayacaktır.

Türkiye’nin STK fotoğrafına gönüllülerin baktığı yerden bakmak ve gördüklerini görmek önemsenmedikçe STK oyununu anlamak imkânsız gibidir. Küre-

sel markaların, uluslararası kuruluşların ve arka planları doğru okunmamış fonların güdümünde ne şefkat, ne çocuk hakları, ne insan hakları ne de sosyal sorumluluk projeleri yürütülebilir. Sosyal dilencilikle “bir yerlerden” para sağlayarak ve acıma duygusu ile toplumun güç koşullardaki insanlarına yönelmek de gerçek gönüllülükle bağdaşmaz. En az bunun kadar hatalı olan bir başka tercih ise STK’ların toplum mühendisliği elbisesini giymek için adeta yarışmalarıdır.

Sivil Toplum Kuruluşlarını ticarî ve toplum mühendisliği enstrümanına dönüştüren bu süreç değişebilir mi? Gönüllülük, katılım, sorun çözme yeteneği ve umut var oldukça STK’lara olan bu güvensizlik aşılabılır. Bunun için de önce sivil devlet kuruluşu mantığı ve yandaşlığı ile hareket eden STK’larla, gönüllülük felsefesi ve bilinci ile kendi yolunu açan dernek ve vakıfları birbirinden ayırmak gerekir. Bu ayırımı kim yapacak? Elbette profesyonel yöneticiler, toplum mühendisleri ve medya değil, toplumun kendisi. Bunun için de “Kral Çıplak!” diye bağırان çocuğun cesaretine ihtiyacımız var.

Nişantaşı, 10 Ekim 2005 Malatya Çocuk Yuvası’nda dövülen çocukların görüntüleri 8 Ekim’den bu yana televizyonlarda yayınlanıyor. Gazeteler bu haberi birinci sayfalarından verdiği için televizyonların haber-tartışma programlarında çocuklar unutulmuş ve söylem, hükümet eleştirisine dönüşmüş. Daha da can sıkıcı olanı ise iktidarı destekleyen ‘muhafazakâr medyanın acemice iktidarı savunması. Eski SHÇEK Genel Müdürü İ. Melik Gökçek’in aile ve çocuktan sorumlu Bakan Nimet Çubukçu’yu savunması ise hiç şık olmamış! İktidarı destekleyen medyadan görüş istenmesine rağmen görüş bildirmedi. Çocuk yerine iktidarı savunanlarla hiçbir zaman yollarım örtüşmedi ve yaşadıkça da örtüşmeyecek. Yaptığım açıklamaya ise özellikle ‘muhafazakâr medya’ yer vermedi. Tarihe kayıt düşmek için bu kısa paragrafı günlüğüme alıyorum:

Çocukların Malatya’dan Türkiye’ye Attığı Tokat

Türkiye’de hiçbir iktidarın önceliği çocuklar ve yoksulluk olmamıştır. Politika bekleyebilir, politikacıların çocuklardan ve yoksullardan beklmelerini isteme hakları yoktur. Politikacıların öncelikli görevi sorun çözme yeteneğini kullanarak çocuklar ve yoksullar üzerindeki suskunluk sarmalını kaldırmaya yönelmektir. Son beş yılda çocuklar ve yoksullar ekonomik krize mahkûm edilmiştir. Bunun sonucu olarak, güç koşullardaki çocuklara yönelik değer üretimine odaklı sosyal politikalar ekonomik politikalarla paralel sürdürülemezdir. Malatya’daki yuvadan çocukların Türkiye’ye attığı tokadı ve Erzu-

rum'da yuvada ölen bebeğin buz kesmiş bedenini kucagımızda hissetmedikçe bu trajik uyarı fark edilmemiş olacaktır.

Nişantaşı, 29 Eylül 2006 Çocuk Vakfı bugün Türkiye'nin Çocuk Karnesi-Ekim 2006 bilgi notunu açıkladı. Bardağın dolu ve boş tarafını göstermek hiç de kolay olmadı. Bilgi notunun sonunda boş olan kısmın nasıl doldurulacağı için de öneriler yer aldı. Ülkeyi yöneten siyasi heyet, açıklanan karneyi eleştiri ve muhalefet biçiminde algılayacak. Son dört yıldaki karneden rahatsız olmaları doğal. Seçim eşiğinde, karne sözcüğü bile tek başına muhalif algılanmaya yetiyor.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a, Mayıs 2003'te arzusu üzerine hazırladığımız Türkiye'nin Öncelikli Aile ve Çocuk Faaliyet Planı'nın dosyasını sunmuştum. Başbakanlığının ikinci ayıydı. Ne yazık ki iki görüşme dışında bu konuları bir daha konuşamadık. Başbakanla o günlerde tanıştırdığım Nesrin Avşar Çelik Aile Araştırma Kurumu'na, Mehmet Aysoy Özürlüler İdaresi Başkanlığı'na vekaleten atanmıştı. Atanan Aile ve Kadınla ilgili Bakanlar ülke ölçekli hiç bir politika üretemediler. 1990'larda hazırlanmaya başlanan Özürlüler Kanunu'nun yasalaşması ise bu dönemde gerçekleşti. Yönetilemeyen SHÇEK iyice açmaza girdi. Yuva, yetiştirme yurdu ve huzurevlerinin yerel yönetimlere devri sağlanamadı. Bir yönetmelik değişikliğiyle derneklere ve vakıflara çocuk bakım yetkisi verilerek adeta bu yük, ihtisası olmayan ve çoğu yeni kurulmuş derneklerin cılız omuzlarına terk edilmek istendi. Güç koşullardaki nüfus için aile odaklı öngöründe bulunulamadı ve yoksulluk biraz daha derinleşti. Aile ve Çocuk Refahı politikaları geliştirmek yerine muhafazakâr iktidarın yardım dağıtma uygulaması daha da yaygınlaştı.

Son dört yılda eğitim yönetimi hiç güven vermedi. Müfredat yenileme çalışmaları bile anlatılamadı. Hüseyin Çelik'in gerilimi artıran yaklaşımı yapılan iyi şeylerin de üstünü örttü. Eğitim yönetiminin Türkiye'ye yakışmadığını iktidar çevresi de kabul etse de Tayyip Bey'in ısrarı devam etti. Bu dönemde Türkiye, Bakanların inisiyatif kullanamadığı Hükümet üslubuyla tanıştı. Yoksulluk ertelendi. Güç koşullardaki çocukların hiçbir kök sorunu çözülemedi. Sosyal güvenliğin tek şemsiye altında toplanması çalışmaları da sonuçlanmadı. İktidar, çevreden merkeze yerleşmeye ağırlık verince iktidarını yoksullarla paylaşmaktan uzaklaştı. Ne yapalım, kendi düşen ağlamaz! Çocuk Vakfının Çocuk Karnesi-Ekim 2006 biraz da bunları hatırlatmak için hazırlanmıştı.

Tarabya, 9 Mayıs 2010 Çocuk yoksulluğu ile çocuk hakları arasındaki birebir ilişki nasıl yorumlanmalı? Yoksulluk, düşük hane halkı geliri ve tüketim düzeyi gibi maddi göstergelerle ölçülebiliyor. Yoksulluğu etkileyen sağlık, eğitim, konut, aile büyüklüğü ve sosyal koruma olup olmaması yoksulluğun çocuklar üzerindeki etkilerinin tespitinde önemlidir. Bu konuda uzun zamandır zihnimi kurcalayan soru ise daha farklı: Yoksulluğun çocuğun psikolojik, fizikî, zihni ve kültürel gelişimi üzerindeki etkilerini bütün boyutlarıyla ölçebilir miyiz? Dünyada henüz bu yönde ölçme ve değerlendirme ölçütleri ortak kabul görmedi. Yoksul çocukların içinde bulunduğu güç koşulları sıralamak gerekirse şu başlıkları not edebiliriz: Yaygın ihmal ve istismar, bir. Sağlıklı büyümeme ve sağlığını koruyamama, iki. Eğitimden yararlanamama ve zayıf eğitim durumu, üç. Küçük yaşta iş gücü olarak kullanılma, dört. Küçük yaşta evlendirilme ve hamile kalma, beş. Suç işleme eğilimi ve antisosyal davranış, altı. Madde bağımlılığı, yedi. Uzun süre devlet yardımına bağımlı kalma, sekiz. Ülkenin işsizlik durumu, dokuz.

Çocuk yoksulluğunu ele almak ve üzerinde düşünmek bu olumsuzlukları ortadan kaldırmaya yönelmek anlamını da içerir... Dünyanın yaman hallerine akıl erdiremiyoruz.

UNICEF'in *Zengin Ülkelerde Çocuk Yoksulluğu*, 2005 raporuna göre, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü'ne üye 24 devletten 17'sinde yoksulluk içinde yaşayan çocuk oranında artış tespit edilmiş. Rapor, çocuk yoksulluğu düzeylerini üç faktörün birleşimi ile belirlemiş: Ebeveynlerin yaşı, eğitim düzeyleri, aile başına düşen çocuk sayısı ve yalnız ebeveynlik gibi sosyal ve ailevi değişkenler, bir. Ekonomik durgunluk, teknolojik yenilik, düşük vasıflı işçilerin göçü, az ücretli işler, çift gelire sahip hane halkları ile birlikte özelleştirme ve küreselleşme trendleri gibi iş gücü piyasası faktörleri, iki. Hükümetlerin politikalarındaki ve harcama önceliklerindeki değişiklikler, üç.

Çocuk yoksulluğundaki en büyük dalgalanma ise hükümet politikalarındaki değişikliklerden kaynaklanıyor. Ortak kabullerden biri ise şudur: Devletin ailenin refah standardını iyileştirmeye ayırdığı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla oranı ne kadar büyükse, çocukların yoksulluk içinde büyümek zorunda kalma riski de o kadar düşüktür. GSYH'sı % 10 veya daha fazlasını sosyal harcamalara ayıran OECD ülkelerinin her birinde çocuk yoksulluğu oranı % 10'un üstünde; GSYH'nın % 5'inden azını bu tür yardımlara ayıran ülkelerin hiç birinde çocuk yoksulluğu oranı % 15'in altında değildir.

UNICEF'in öngörüsü ise şöyle: İş gücü piyasası koşullarının ve sosyal değişikliklerin gücü kabul edilse de, çocuk yoksulluğu oranlarını aşağıya çekmek Hükümetlerin yapabileceği bir şeydir...

Türkiye'nin çocuk yoksulluğu fotoğrafına daha yakından bakmaya çalıştığımızda, gördüğümüz gerçek hiç şaşırtıcı değildir: Türkiye, sosyal harcamalara ayrılan payı giderek azalan bir ülke. Ekonomik büyüme ve gelişme ile sosyal gelişme at başı bir seyir içinde olmadıkça bu uçurum genişleyerek devam edecektir.

Türkiye'nin en önemli çocuk gerçeği ise demografik gruplar içinde yoksulluk oranı en yüksek olan grubun çocuklardan oluşmakta olmasıdır. Ailedeki çocuk sayısı arttıkça hane halkı yoksulluk oranı da yükselmeye devam etmektedir. Yoksulluk oranı yükselen ailelerin çocuk iş gücünden yararlanmaya yönelmeleri de kaçınılmaz bir sonuçtur. Düşük eğitim düzeyinin de çocuk yoksulluğuyla birebir ilişkisi vardır. Yoksulluk sağlık, eğitim, barınma ve çocuk işçiliğini etkilediği gibi, çocuk ihmali ve istismarında da en belirleyici odaklarından biri olmaktadır.

Türkiye, son 5 yılda sosyal harcamalara ayırdığı payı yükselttiği hâlde yoksulluğun önlenmesinde neden iyileşme beklenen hedeflere ulaşmamıştır? Sosyal harcamaların çoğunluğu kamu finansmanından, kalanı ise özel finansmandan harcanmaktadır. Daha açık ifade ile söylemek gerekirse, Türkiye'nin sağlık ve sosyal koruma giderlerine ayırdığı kamu finansmanı daha düşük düzeydedir. Çocuk yoksulluğu özelinde şartlı nakit transferleri, bir defaya mahsus yoksulluğu hafifletme yardımları, tarım sübvansiyonları gibi uygulamalar yapılırsa da bu sosyal güvenlik tedbirleri çocuklara ulaşmadan tüketilmektedir.

Cumhuriyet Hükümetleri içinde sağlık bakımından çocuğa yönelik güvence yasasını 60'ıncı Hükümet yasalaştırdı: Çocuk Vakfının 1995 yılında gündeme getirdiği ailesi sosyal güvenceden mahrum 18 yaşın altındaki her çocuğun sağlık güvencesine kavuşturulması yasası çocuk yüzlü bir devrimdir. Ancak, Hükümetin henüz çocuk yoksulluğunun yapısal sorunlarını kökten çözecek ne öngörüsü ne de cesareti vardır.

Bir ülkenin çocuklarının psikolojik, fizikî, zihni ve kültürel gelişmeleri insanî gelişim düzeyiyle yakından ilişkilidir. Çocuk yoksulluğunu tanımlama ve ölçebilme potansiyeli, öngörülecek stratejinin ilgili bütün alanlarda eş güdümlü ve eş zamanlı uygulamasını gerektirir. Çocuk yoksulluğunun mali bütçeden direkt etkilendiği unutulmadan, çocuğa ve çocuk onuruna saygı

temelinde *çocuğun öncelikli yüksek yararı* anlayışına dayalı sosyal programı aksatmadan sonuç alma ihtimali ise çok zayıftır...

Güre, 1 Temmuz 2011 Bugün 61. T.C. Hükümeti kuruldu. 1992'den bu yana kurulmasını önerdiğimiz Aile ve Çocuk Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı adıyla kurulmuş oldu. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'la 9 Aralık 2010 tarihinde yaptığımız 40 dakikalık ikili görüşmenin yarısını bu konuya ayırmıştık. Kurulan Bakanlığın ilk Bakanı Fatma Şahin. Parti içinde kadın ve çocuk konularıyla ilgili bir isim. Bakanlığın henüz yasası yok ve Kanun Hükmünde Kararnameyle icraata başlayacak. Sosyal yardımları koordine edecek bir Bakanlığın kurulduğu anlaşılıyor. Ana soru şudur: Bakanlık 81 il 957 ilçede icracı bir Bakanlığa dönüşebilecek mi?

Nişantaşı, 2 Kasım 2011 2003 yılında Mardin'de 26 kişi tarafından tecavüze uğrayan 12 yaşındaki çocuğumuz N.Ç. davasının Yargıtay tarafından onanması kanımı dondurmaya yetti. Bugün, Çocuk Vakfı adına bu kararı kınayan bir açıklama yaptık: Ben de sevgili N.Ç.'den özür diledim:

Sevgili adını çaldığımız çocuğum N.Ç.: Ülkemin, adı ve hakları çalınmış bütün çocukları adına özür diliyorum senden. Çocukları hukukun ve ülkenin nesnesi durumuna getirenleri bütün ruhumla kınıyorum. Yargıtay kararı hiçbir bağlam içinde kabul edilemez ve bu karar tam anlamıyla insanlığı öldürmeye kastetmiştir.

Sevgili Türkiye'm: Senden hiçbir zaman umudumu kesmedim. Biliyorum, ne yetişkinlerin ne de çocukların cumhuriyeti olabildin! Acemi demokrasinin de hukukun da yetişkinlerin, sistemin ve egemenlerin mutfağına çorba pişiriyor hâlâ. Bu yüzden önce çocuklar ölüyor kucagında. Çocuklarla birlikte çocukluk da ölüyor bu ülkede. Buna karşın her doğan bebekle biz de doğuyoruz ve umudumuz tazeleniyor.

Sevgili çocuğum N.Ç.: Senin hakkında bu kararı verenlerin hep açık yarayla dolaşacağına inan. Sen katillerini affedebilirsin. Senin büyüklüğüne yakışır bu. Fakat, biz affetmeyeceğiz bu kararı verenleri ve çocuklar için adalet çağrımız daha gür çıkacak. Şunu bilmen yeterli: Bu karar karşısında, ömrüm oldukça kefenimi üzerimde hissedeceğim ve kalbimde taşıyacağım bütün acılı kardeşlerini.

Affet bizi, sevgili N.Ç.; bir çocuğu affeder gibi affet!

Nişantaşı, 29 Aralık 2011 Çocuk Vakfı, 2011 Türkiye ve Dünya Çocuk Karnesi'ni bugün açıkladı. Karneyle ilgili 5 cümlelik görüşüm şöyle:

2011 yılında Türkiye’de ve Dünya’da hiçbir çocuk sorunu çözülemedi. İnsanlığın gündeminde çocuk birinci gündem maddesi olmadıkça küresel sistemin çocuk kuşatması genişleyerek büyümeyi sürdürecektir. Türkiye de küresel çocuk kuşatması altındadır. Bu süreç devam ettikçe çocuk hak ihlallerinin daha karmaşık duruma gelmesi kaçınılmazdır. Dün olduğu gibi, bugün de insanlığın çocuk fikrine dayalı yeni bir açılıma ihtiyacı vardır.

2011’in çocuk fotoğrafını yansıtan Çocuk Vakfının Aile ve Çocuk Refahı temalarını da içeren karnesini günlüklerime ekliyorum:

2011 TÜRKİYE ÇOCUK KARNESİ:

BM İnsanî Gelişmişlik Endeksi’ne göre Türkiye 187 ülke arasında 92. Sırada. Sağlık, eğitim ve sosyal harcamalarda dünya ortalamalarının altında. Çocukların beslenmesi sorunlu (cılız, bodur, obezite sorunları yaygın). Anne-çocuk sağlığı hizmetleri yaygınlaşıyor. 0-18 yaş grubu çocukların sağlık güvencesinin sürdürülmesi en önemli adım. Engelliler yasası çok önemli ancak engelli çocuklara verilen sağlık, eğitim ve psiko- sosyal destek hizmetleri yetersiz. Çocuğa karşı şiddet, çocuk iş gücü ve cinsel istismar türlerinde artış oldu. Çocuk yoksulluğu derinleşerek devam ediyor. Eğitimde hiçbir kök sorun çözülemedi (kaynak, program, fiziki ortam, öğretmen, eğitim materyali vd.). Örgün eğitime yetenekleri öldüren bir zihniyet egemen. Okullaşmanın yüzde 95 olduğu Türkiye’de okuduğunu anlama becerisinde çocuk karnemiz çok zayıf (23 ülke arasında 19. sırada). Örgün eğitim programları çocuk hakları ile uygun duruma getirilemedi. Çocuk yargılaması ceza yasalarına göre yapılıyor. Türkiye’de köy çocuklarının durumunu iyileştirecek hiçbir çalışma yapılamadı. Yurtdışındaki çocuklar hâlâ Türkiye’nin gündemine gelememi. Türkiye’nin sürdürülebilir aile politikası yok. Aile ve Çocuk Koruma Hizmetleri yaygınlaştırılmadı ve Çocuk Koruma Sistemi kurulamadı.

Çocuklar arasında yaşama, gelişme, korunma, katılım ve ayrımcılık bağlamında hak ihlalleri devam ediyor.

Türkiye, çocuk haklarına dayalı çocuk politikası geliştiremedi.

Yasalar çocuk haklarıyla uyumlu duruma getirilemedi.

2011 DÜNYA ÇOCUK KARNESİ:

Dünya çocuk nüfusu hızla çoğalıyor.

Bebek ölümlerinde azalma yok.

800 milyon çocuk yeterli beslenemiyor. (Dünya çocuklarının 4'te 1'i cılız).

900 milyon çocuk temiz su içemiyor.

Bulaşıcı ve ölümcül hastalıkları önleyici çalışmalar yetersiz.

Kalkınmış ülkelerde büyüyen çocuklar obezite tehlikesiyle karşı karşıya.

850 milyon çocuk güvenli barınmadan yoksun.

Çocuk ihmali ve istismarında sürekli artış var (şiddet, çocuk iş gücü, cinsel istismar).

Yoksulluk sınırının altındaki çocuk sayısı bilinmiyor.

En yoksul çocuklar Afrika ve Asya'da yaşıyor.

Hiç okula gitmeyen çocukların sayısında azalma yok (tahmini 175 milyon).

Çocukluk çağı evliliklerine karşı Türkiye ve Dünya çözüm üretmiyor.

Çocuğa karşı işlenen suçlarda artış var (Türkiye'de ve dünyada).

Medyada çocuk sorunları sonuçlar üzerinden gündeme geliyor ve medya bir yandan çocuk sorunlarını görünür kılarken diğer yandan da örtüyor.

Dünya çocuk hakları temelinde çocuk dostu medya sisteminden giderek uzaklaşıyor.

Ülkeler, Çocuğun İyilik Hâli Endeksi Sistemleri'ni kuramadı.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin imzalandığı 1989'dan sonra Dünya çocuklarının durumu Sözleşme imzalanmadan önceki dönemden daha iyi durumda değil.

Nişantaşı, 29 Nisan 2013 Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz'a bugün gönderdiğimiz mektupla, *Çocuğun İyi Olma Hâli Endeks Sistemi'nin kurulmasını önerdik.*¹ *Çocuğun İyi Olma Hâli Endeksi, çocuğun bir bütün*

1 Çocuğun İyi Olma Hâli Endeksi Sistemi- Çocuğun bir bütün olarak ve çocukluğunu yaşarken ihtiyaçları dikkate alınarak "iyi olmasının" göstergelerini belirleyen bu sistem henüz Türkiye'de kurulamamıştır. (29 Eylül 2023)

olarak ve şimdiki ihtiyaçlarını dikkate alarak ‘iyi olma’sının göstergelerini belirlemek amacıyla kurulmalı. Türkiye’nin hane halkı anket bilgilerinden göstergelere dayalı bir veri tabanı anlayışına geçilebilmesi için de bu sisteme ihtiyaç var. 1. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı’nda kurulması öngörülen bu sistem için dünya modellerinin incelenmesi önerilmişti.

İhtiyaç temelli anlayıştan hak ve sorumluluk temelli anlayışa geçiş için çocuk göstergelerinin tespit edilmesi çocuğu ilgilendiren sorunların çözümü için de önemli bir adım olacak. Uygulamanın ölçülmesi, değerlendirilmesi, izlenmesi ve denetlenmesi bir sistem ihtiyacını zorunlu kılmaktadır. *Çocuğun İyi Olma Hâli*, maddi durum, sağlık, eğitim, ev ve çevre koşulları, güç koşullar ve güvenlik, katılım, sosyal ilişkiler, öznel iyi olma hâli ile bu göstergelere kültür ve sanat boyutunun da eklenerek 9 başlık altında oluşturulacak göstergelerle yeni doğan kuşakların yaşama, gelişme ve korunma haklarıyla etki analizlerini de yapabilecek duruma geleceğiz. Bakalım Çocuk Vakfının bu hayalinin gerçekleşeceğini görebilecek miyiz?

Nişantaşı, 27 Ağustos 2013 Ne kadar seslensem de duyan yok. Duyan varsa da anlayanla karşılaşmadım henüz. Çocuk Vakfından Türkiye’nin çocuk gerçeği üzerine 20 soru açıkladık. Belki merak eden olur. Belki uyuyanlardan birini uyandırabiliriz. Yolculuğa hazır biriyle karşılaşırız belki. Belki politikacılardan birkaçı özür diler çocuklardan ve politikayı bırakır. Çocuk Vakfının Aile ve Çocuk Refahı konularını da içeren Ağustos 2013 çağrısını ve Türkiye’nin çocuk gerçeği için 20 soruyu bugüne kaydediyorum:

SESİMİZİ ÇOCUKLARA DA DUYURALIM...

“Büyükler böyledir işte.

...

Büyükler sayılara bayılırlar.”

... Antonie De Saint-Exupéry,
Küçük Prens, s.19

“En az 3 çocuk.”

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

*Doğum izni 16 haftadan 18 haftaya çıkıyor.
3 çocuk yapan anne 6 ay izinli sayılacak.
Engelli çocukların anneleri için yeni bir sistem getirilecek.
Tüp bebek için deneme sayısı 3'e çıkarılacak.
Çalışıyor olması durumunda yarı zamanlı çalışma hakkından
baba da yararlanabilecek.*

*Bu çalışmalar, Türkiye'nin genç nüfus yapısını korumak,
doğurganlık oranının altın oran olan 2.1'e çıkarılması için öngörülüyor.
Büyük ülke büyük nüfus!*

Pek iyi, pek güzel!

Hayat bu:

*1 çocuk çok,
3 çocuk az olabilir bir aile için.
Ya da biyolojik anne ve
baba olamayabilir insan.*

Türkiye'nin Çocuk Gerçeği İçin 20 Soru:

*Türkiye'nin Aile Politikası niçin yok?
Türkiye'nin Çocuk Politikasından haberiniz var mı?
Doğmuş ve güç koşullardaki çocuklar için ne yapıldı?
Şiddet gören kadınlar için hangi koruyucu ve önleyici modeller geliştirildi?
Yoksul çocuk sayısı azaldı mı?
Erken yaşta evlendirilen çocuk sarmalı çözüldü mü?
Cinsel istismara uğrayan kız-erkek çocuklar konusunda hangi çözümler
geliştirildi?
Şiddete maruz kalan çocuklar sorunu niçin çözülemedi?
Sebze, meyve, fındık bahçelerinde ve pamuk tarlalarında çalıştırılan
çocukların sayısında azalma oldu mu? (Son 5 yıl)
Çocuklara karşı işlenen suçlarda niçin sürekli artış var?
Suça sürüklenen çocuklar için Çocuk Adalet Sistemi kurulabildi mi?*

Devlet'in himayesinden kaçan çocuklar öncelikli olmak üzere, kayıp çocuklar bulunabildi mi?

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı niçin etkinlik Bakanlığına dönüştü ve 81 il, 957 ilçede icracı bir Bakanlık olamadı?

Okul yaşlarını değiştirmek dışında (4+4+4) eğitim sistemi geliştirilebildi mi?

Türkiye, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimini niçin askıya aldı?

Devlet'in çocuklarla ilgili hakları güvence altına aldığı ve ihtiyaçlarını karşılamasının zorunlu olduğu 'hak temelli' yasal ve idari düzenlemeler yapılabildi mi?

Türkiye, Çocuk Hakları için taahhüt ettiklerini yerine getirebildi mi?

Türkiye, son on yılda ekonomik büyüme ile paralel olarak kök çocuk sorunları için yatırım yapabildi ve sosyal-kültürel program hazırlayabildi mi?

Türkiye'nin ilk Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı'nın hayata geçmesi nasıl ve niçin engellendi? (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı).

Bir ülke için büyük nüfus mu; her doğan çocuğun güzel bir dünyada yaşayacağı ve yeteneklerini geliştirebileceği bir ülke olmak mı önemlidir?

Çocuk Vakfı, öncelikli ilk 20 soru üzerinden Türkiye'nin çocuk gerçeği üzerinde düşünmeyi, konuşmayı ve çözüm üretmeyi öneriyor.

Kimsenin alınganlık göstermesine gerek yok!

Çocukla ilgili istismara neden olmadan Türkiye'nin çocuk ödevini hatırlatmak çocuğa karşı sorumluluğun ve saygının gereğidir.

Lütfen, sesimizi çocuklara da duyuralım!

Tarabya, 26 Ekim 2013 Yeni Zelanda'dan Robyn Scott Vincent ve Tanya Black'in 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi'nde sunacakları bildirilerinin, çocukların toplumun engellilere bakış açısını değiştirme potansiyeline dayalı yaklaşımları etkileyici. Medyadaki engelli insan portresinin toplumun engellilere bakış açısını etkilediği konuşulur hep. Vincent ve Black, 'bağış toplama ve medikal' yaklaşımı bir kenara bırakıp, engelli çocukların güçlerine, becerilerine ve potansiyellerine dikkat çekerek durumu tersine çevirmeyi öneriyor. Bunun için, izleyiciyi engellerin ötesine geçmeyi harekete geçirecek görüntü ve hikâyelere ihtiyaç var. Medyaya yükledikleri görev hiçbirimize yabancı değil: Medyanın engelli çocuklara dünyada 'bir yerlerinin olduğunu' hissettirmesi. Attitude Pictures televizyon programları

ve belgesellerle etkileyici hikâyeleri anlatmak için kurulmuş. Hâlâ insanlığa anlatacak hikâyesi olanların olması teselliden öte çok iyi bir haber.

Tarabya, 28 Ekim 2013 Çocukluk obezitesi-medya ilişkisine yönelik araştırmaların amacı ve işlevi hakkındaki soru işaretleri hiç de az değil. Tıpkı ‘eğlendirirken eğitmek’ önermesinde olduğu gibi medya-beslenme boyutlu araştırmalara da ihtiyatla yaklaşmak gerekir. Ellen A. Wartella’nın 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi’nde sunacağı bildiriye okurken endişe odaklı sorularım daha da arttı: Tüm dünyada ve özellikle Batı ülkelerinde çocukluk obezitesi sürekli artıyor. Çocukluk obezitesi 1980’den bu yana iki kat artmış. Şu anda dünyada 43 milyon çocuk obez. 800 milyonu aşkın çocuk ise yoksul ve yeterli beslenemiyor. Wartella, gıda pazarlamasının çocukluk obezitesi krizine etkilerine ilişkin kanıtları incelediği araştırmasında şu soruların cevabını arıyor: Çocuklara pazarlanan yiyeceklerin besin içeriğini ve bu tür pazarlama etkinliklerinin çocukların yiyecek seçimleri, yiyecek talepleri ve gerçekleşen yiyecek tüketimleri üzerindeki etkisinin boyutu nedir? Çocuk hakları savunucularının çocukların pazarlama ve reklamlardan korunması için niçin seslerini duyurmadıklarını şimdi yeniden düşünmenin zamanıdır.

Tarabya, 17 Nisan 2014 *Türkiye’de Kadınların Sosyal, Kültürel, Siyasal ve Ekonomik Durumu Araştırması*’na göre kadınların yüzde 70’i 21 yaşından önce evleniyor.² Çocukluk çağı evliliklerde en yüksek oran yüzde 20,6 ile Ortadoğu Anadolu’da. Diğer iki bölgemiz ise yüzde 17,3 ile Orta Anadolu’da, yüzde 15,5 ile Kuzeydoğu Anadolu’da. Daha trajik olanı ise 16 yaşından küçük evlilik yapanların oranı yüzde 10. 18 yaşından küçük olanların oranı ise yüzde 34. Bu araştırma Doğu ve Güneydoğu’da erken yaş evliliklerinin çok olduğu algısının yanlış olduğunu ortaya koymuş oldu. 10-12 yaş arası evlilikler ise daha çok Kuzeydoğu Anadolu; 12-13 yaş evlilikleri ise Orta Anadolu ve Ortadoğu Anadolu bölgelerinde gerçekleşiyor. Ne yazık ki çocuk yaşta evlilikler konusunda hâlâ bir sosyokültürel programa sahip değiliz.

Nişantaşı, 30 Eylül 2015 Çocuk Vakfı, seçime katılacak partilerin başkanlarına 1 Eylül’de sosyal politika önerilerini içeren birer mektup göndermişti. Cumhuriyet Halk Partisi 1 Kasım Genel Seçimleri için

2 Bu araştırmada olduğu gibi Türkiye’de erken yaşta evlendirilen çocuklar için “çocuk gelin” adlandırması kullanılıyor. Çocukluk çağı evlilikleri veya erken yaşta evlendirilen çocuklar adlandırılmasının kullanılmasını öneriyoruz.

hazırladığı seçim beyannamesini bugün açıklamış. Çocuk Vakfının dokuz önerisi CHP seçim beyannamesinde yer almış. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Aile ve Çocuk Bakanlığı adı altında icracı bir bakanlık olarak yeniden yapılandırılmasının beyannamede yer alması önemli. Çocuk politikalarıyla ilgili hedefleri ve yasal düzenlemeleri özerk yapıda kurulacak Türkiye Çocuk Kurumu önerimize de beyannamelerinde yer verilmiş. Çocuk yoksulluğunu önleyici Türkiye Çocuk Politikasının hayata geçirilmesi ve Çocuk Koruma Kanunu'nun yeniden yapılandırılması önerimiz de yer almış beyannamede. Zorunlu temel eğitimin 1+8+4 yönündeki önerimiz yanında, üstün yeteneklilerin eğitimi için düzenleme yapılması ve bütün bileşenlerinin katılımıyla oluşacak üst kurul kurulması da benimsenmiş. Anadil öğretiminin önündeki engellerin aşılması konusundaki yaklaşım ise Çocuk Vakfının yaklaşımıyla örtüşüyor. Böylece ilk kez Çocuk Vakfı'nın sosyal politika önerileri bir partinin seçim beyannamesinde yer almış oldu.

Nişantaşı, 5 Kasım 2015 OECD'nin hazırladığı ve Ekim 2015'te yayımlanan "Hayat Nasıl?" araştırması Türkiye'de işlerin iyi gitmediğini ortaya koyuyor. Üçüncü defa yayımlanan bu araştırma "bireysel iyi olma hâli" göz önünde bulundurularak, genel bir bakış açısıyla insan hayatı kalitesine odaklanılmış. Bu raporda "iyi olma hâli", gelir ve servet, sağlık statüsü, işler ve kazançlar, barınma, iş-hayat dengesi, eğitim ve beceriler, sosyal bağlantılar, sivil katılım ve yönetim, evrensel kalite, kişisel güvenlik ve öznel iyi olma hâli üzerinden değerlendiriliyor. Türkiye bu on bir boyuttan yalnızca "sivil katılım konusunda" ortalama üstü bir durumda, diğer boyutlarda ise ortalamanın altında. 2015 yılı raporunda "çocuğun iyi olma hâli" dokümanı esas alınmış.

"Çocuklar için hayat nasıl?" sorusu on boyut üzerinden incelenmiş. Çocukların hayat kalitesi için seçilen göstergeler, çocukların içinde yaşadığı ailenin iyi olma hâli ile çocuğa özgü iyi olma hâline dair göstergelerden oluşuyor. İlk başlık altında gelir ve servet, işler ve kazançlar, barınma koşulları, çevresel kalite; ikinci başlık altında ise sağlık durumu, eğitim ve beceriler, sivil katılım, sosyal ve ailevi ortam, kişisel güvenlik ve öznel iyi olma hâli ele alınmış.

OECD 2015 Raporu'nun aile ve çocukla ilgili sonuçlarını Aile ve Çocuk Refahı tarihimize not düşmek amacıyla günlüğüme kaydediyorum:

Yüksek çocuk yoksulluğu oranlarına sahip Türkiye'de çocukların dörtte birinden fazlası yoksulluk içinde yaşıyor. Türkiye'de çocuk yoksulluk oranı, genel yoksulluk oranından fazla.

Türkiye, yeni doğanlarda ölüm oranları bakımından 2007 yılından sonra en büyük gelişmeyi kaydetmiş, on üçüncülüğten yedinciliğe düşmüştür. Düşük kiloda doğan bebekler konusunda Türkiye ve Meksika ilerleme kaydeden ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye'ye ait aşırı kilolu veya obez çocuk oranları yüzde 1.63 ve yüzde 12.80 ile OECD ortalamasının altında seyrediyor. 10-19 yaş aralığındaki çocuk intihar oranları bakımından en düşük olduğu ülkeler, sırasıyla Yunanistan, Portekiz, İspanya ve Türkiye'dir.

15-19 yaş grubu ergen doğum oranları bakımından Türkiye'de her 1000 ergenden 31'i doğum yapıyor. OECD ortalaması ise 13.

Türkiye PISA 2012 araştırmasına göre okuma puanını yükseltmiş olmasına rağmen hâlâ OECD ortalamasının altında. Problem çözme becerileri konusunda da en alt düzeydeki ülkeler arasında (Şili, İsrail, Türkiye, Kanada, Japonya ve Kore) yer alıyor.

15-19 yaş aralığındaki ergenlerin yaklaşık yüzde 22.2'si hem eğitim hem de istihdam dışı.

Türkiye'de eğitim ihtiyaçlarına ulaşamayan öğrenci oranı yüzde 4. Eğitim yoksunluğu bakımından 1000 çocuktan 18'i yoksun. Türkiye, öğrencilerin en fazla stres hissettiği ülke durumunda (yüzde 28). Türkiye ve Polonya "hayatından memnun çocuk" oranı bakımından ise en düşük iki ülke.

Çocukların dörtte birinden fazlasının yoksulluk içinde olduğu Türkiye'de, çocuk yoksulluğuna ilişkin oranlar 2007 yılıyla kıyaslandığında yükselmiş durumda.

PISA 2012 verilerine göre Türkiye'de 15 yaş grubunda 100 öğrenciden sadece 2'si en üst seviyede beceri gerektiren problemleri çözebiliyor. Bunun temel nedeni ise eğitimin "öğrenme ve sorun çözme odaklı" olmayışındır. Buna rağmen Türkiye'de öğrencilerin yüzde 82'si okulu seviyor. Bunun nedeni ise okulun neredeyse tek sosyalleşme ortamı olması. Bu sonuçları Türkiye'nin iyi yönetildiğini söyleyen politikacılara cevap olsun diye burada noktalıyorum.

Nişantaşı, 16 Kasım 2015 G20 kapanış bildirgesi açıklandı. Antalya'da Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleşen zirvede ne gelişmiş ülkelerin krizi ne de insanlığın herhangi bir kök sorunu çözüldü. Üç gün önce Paris'te gerçekleşen bir dizi terör eylemi nedeniyle bildirgeye güvenlik ve terörle savaş ittifakı damgasını vurmuş! Dünya sistemi eleştirisine yönelik itiraz da duymadık. Aklıma gelen soru şu oldu: G20 ülke liderleri Kominist Manifesto'yu okudu mu?

G20 bildirisine karşı beş paragraflık bildiri yazdım bugün:

G20 BİLDİRİSİNE KARŞI BİLDİRİ

Dünya nüfusunun yüzde 75'ine sahip ve küresel ekonominin yüzde 85'ini yöneten G20 ülkelerinin son cıvalı zirvesi Türkiye'de gerçekleşti.

Zirvenin kapanış bildirisinde, bu sistemin doğurduğu sonuçlardan biri olan "terör"le savaşa öncelik verildi. Ne dünya sisteminin krizi çözüldü ne de eşitliğe ve kardeşliğe sıra geldi!

Zirvede konuşulanların "satır araları" ile teselli olanlara sözümüz yok. G20 Türkiye zirvesi insanlığın hiçbir kök sorununu çözemediği gibi, yoksullukla mücadeleyi göze alacak bir adım bile atılamadı.

Yaşadığımız dünya insan odaklı değil, iktidar odaklı oyunlara teslim olmuş bir dünyadır. Bu dünyanın iktidar ilişkileri adaleti sağlayamaz. Bu çarpık düzenle sıranın eşitliğe gelme ihtimali yoktur. Bu iktidar oyunuyla sisteme hizmet edenlerin biri gider benzeri gelir.

İnsan Hakları ve Özgürlüklerin hayata geçmesi için insanlığın kardeşlik çağrısı ile yeni bir yolculuğa çıkma ihtimali yok mu? Elbette var. Dün olduğu gibi, bugün de ümidim çocuklarda, gençlerde ve bu ümidi taşıyanlardadır.

Nişantaşı, 26 Kasım 2015 Hukukçu oğlum Memduh Cemil Paris'te, yeni Hükümet Programı'nı incelemiş. Gönderdiği notu günlüğüme kaydetmekle yetiniyorum:

Akşam programı okurken babam ın canı sıkılacak diye düşünmüştüm. Başbakan'ın talimatından sonra sizinle temasa geçilmediği, oturup önerilerle ilgili konuşulmadığı için ümidim yoktu aslında. Çünkü Çocuk Vakfının köklü sistem değişikliği gerektiren önerileri, listeden kopyala program metnine yapıştır yapılacak basitlikte öneriler değil. Kopyala yapıştır yöntemiyle yapsalardı, ondan sonuç almak konusunda ümidim de olmazdı çünkü o listede yer alan önerilerin birçoğunu anlamaya yönelik niyetleri yok. CHP'nin Türkiye Çocuk Kurumu kurulacak önerisini aynen alıp yazması gibi. Sorsak ne olduğuna dair bir fikirleri yoktur.

Başbakan seninle oturup bu meseleleri konuşma ihtiyacı duyar ve arkasında durursa çocuklar adına ümitlenebiliriz. Onun dışında beyannamede, programda yazılıp yazılmaması sonuç almak bakımından yeterli olmuyor. Maalesef Türkiye fikirler değil kişiler ülkesi. Fikirlere değil, kişisel inisiyatiflere bağlı her şey. Fikirleri ile var olmak isteyen insanların kadim zorluğu bu...

Nişantaşı, 1 Haziran 2018 24 Haziran Cumhurbaşkanlığı seçimleri nedeniyle adaylara ve genel seçimlere katılacak siyasi parti başkanlarına ülke ölçekli Çocuk Politikasıyla ilgili sorular için Danışma Kurulu Üyelerimizin görüşüne başvurmuştuk. Çocuk Vakfının yıllar içindeki çalışmaları sırasında çocuk görüşü aldığımız konulardan hareketle hazırladığımız 12 soruyu 200'ü aşkın isme gönderdik. Görüş bildirenlerin sayısı 10'u bile bulmadı. Türkiye'de çocuk alanında uzmanlaşanlar da yorgun. Siyasi partilerin ise köklü bir hazırlığı yok. Seçim beyannameleri arasında Aile ve çocuk refahı konuları "yardım"la sınırlı. Bu noktadan hareketle sadece politikacılar değil toplumun üzerinde düşünmesi amacıyla Türkiye'nin Aile ve Çocuk Politikası bileşenleri çerçevesinde ana başlıkları içeren 12 soruyu ilgililere ilettik ve kamuoyuna açıkladık. Politikacıların ne çocuk ne de aile meselesiyle ciddi boyutlarda ilgileneceklerine dair bir ışık sezemedik henüz. Buna rağmen hatırlatma görevimizi yerine getirmiş olduk.

Türkiye'nin Aile ve Çocuk Politikasıyla ilgili 12 soruyu Çocuk Vakfı günlüklerine kaydediyorum:

I. *Çocuk ve Anayasa*

Çocuk konusu Yeni Anayasa'da hangi boyutlarda ve nasıl yer almalıdır? Anayasa'da çocukla ilgili hangi hükümler eksiktir?

II. *Çocuk Politikası*

Türkiye'de çocuklara özgü kısa, orta ve uzun vadeli politikalar olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Gerçekleştirmeyi öngördüğünüz politikalar hangileridir?

III. *Aile, Çocuk ve Toplum Bakanlığı*

Aile, Çocuk, Kadın, Engelli ve Yaşlılara yönelik sosyal politikaları hayata geçirmek amacıyla niçin 81 il ve 919 ilçede teşkilatlanmış icracı bir bakanlık kurulmalıdır? Aile ve toplum sorunları için çözüm önerileriniz (Sosyal yardım dışında Hak ve Sorumluluk Temelli sosyal politikalarınız) nelerdir?

IV. *Çocuk Hakları Stratejisi ve Acil Eylem Planı*

Seçimi kazanmanız durumunda çocuk hakları alanında hayata geçirmek istediğiniz ve acil olarak yapmayı planladığınız öncelikli icraatlarınız hangileri olacak?

V. *Çocuk, Kültür, Sanat ve Bilim Politikası*

Çocuklara yönelik kültür, sanat, bilim alanında (kültüre ve sanata erişim, bilimsel çalışma ortamlarının hazırlanması vb.) ülke ölçekli yaklaşımınızı açıklar mısınız?

VI. *Milli Kültür ve Eğitim Bakanlığı*

Örgün eğitimi kültür ve medeniyet anlayışına göre kökten yenilemek amacıyla *Milli Kültür ve Eğitim Bakanlığı*'nın kurulması önerisi hakkında görüşlerinizi öğrenebilir miyiz? Türkiye'de eğitimle ilgili temel problem alanları nelerdir ve hangi çözüm önerilerinizle eğitim sorunlarını çözmeyi öngörüyorsunuz?

VII. *Zekâ ve Yetenek Eğitimi*

Öngördüğünüz örgün eğitim sistemi içinde *Zekâ ve Yetenek Eğitimi*'ni hangi sisteme göre yapılandırmayı hedefliyorsunuz? İnsan kaynağının yetiştirilmesi ve beyin göçünün önlenmesi için hangi eğitim politikalarını uygulayacaksınız?

VIII. *Çocuk Dostu Yerel Yönetim ve Şehir Anlayışı*

Doğmuş ve doğacak çocuklarımız için çocuk dostu yerel yönetim ve çocuk dostu şehir anlayışınızı ve ülke ölçekli temel politikalarınızı ortaya koyan projeleriniz nelerdir?

IX. *Çocuk ve Medya Stratejisi*

Çocuk ve medya ilişkisini tüm boyutlarıyla ortaya koymak, çocukları medyanın olumsuz etkilerinden korumak ve medyaya erişimlerini sağlamak amacıyla Çocuk Dostu Medya Düzeni için geliştirdiğiniz çözüm önerileriniz hangileridir?

X. *Çocuk Koruma Sistemi*

Güç koşullardaki tüm çocuklar başta olmak üzere; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişimlerinin tehlikeye düşmemesi; çocuk işçiliği ve çocuk yoksulluğunun önlenmesi ve güç koşullardaki çocukların esenliği için öngördüğünüz *Çocuk Koruma Sistemi* modeli ile ilgili yaklaşımınızı kamuoyu ile paylaşır mısınız?

XI. *Çocuk Adalet Sistemi*

Suçla sürüklenmiş çocuklar için çocuk hukukuna dayalı önleyici, koruyucu ve geliştirici *Çocuk Adalet Sistemi* için çözüm önerilerinizi açıklar mısınız?

XII. *Türkiye Dışında Yaşayan Çocuklarımız ve Türkiye’de misafir ettiğimiz “mülteci çocuklar” ve Türkiye dışında yaşayan gurbetçi çocuklar ile kardeş toplulukların çocukları için hangi sosyal ve kültürel politikaları gerçekleştirmeyi hedefliyorsunuz?*

Nişantaşı, 2 Ekim 2018 Son günlerde metroda okuduğum kitabın adı *Refah Devletinin Krizi*. Pierre Rosanvallon’un ilk cümlesi “Refah devleti hasta.” Devletin hastalığının teşhisi, sağlık harcamaları ile sosyal harcamaların ve sosyal harcamaların gelirlerden çok daha hızlı bir biçimde artıyor olması yönünde. Rosanvallon, sanayileşmiş ülkelerin yirmi yıldan beri yaşamakta olduğu finansman açığının nedenini de bu teşhise dayandırıyor. Pierre Rosanvallon’a göre, 20. yüzyıl refah devleti “klasik” koruyucu devletin derinleştirilmiş ve genişletilmiş hâlidir; koruyucu devlet modern devleti özel bir siyasal biçim olarak tanımlar. Refah devletinin modern sigortacılık tekniklerinin evrilmesi sonucu yapılandırıldığı ise ortak kabullerden biridir. Batı’da refah devletinin düşünce temelleri 1970’lerden bu yana tartışılıyor. Refah devletinin demokratik ve eşitlikçi kültüre dayalı olması özgürlüklerin genişlemesini sağlarken özellikle muhafazakâr politikacılar tarafından güvenlik talebi ileri sürülmektedir. Refah toplumunun krizinin ekonomik boyutundan ziyade ahlaki bir krizin eşiğinde olduğuna yönelik kaygılar karşısında Pierre Rosanvallon’ın iki sorusu dikkat çekici: Demokratik aydınlık çağına girmeyi bilecek miyiz? Toplum kendine hangi dayanışma normlarını vermektedir?

Devlet-fert tartışmalarında ortak kabullerden biri de “refah devletinin işlevinin toplumsal olanı sadeleştirerek ferdi özgürleştirdiği” yönünde öngörülmesidir. Devletin sorunları çözen bir aygıt olduğunu kabul edenlerle asıl sorunun devletin kendisinde olduğunu ileri sürenler arasında uzlaşma nasıl sağlanabilir? John Rawls’in 1970’li yıllarda geliştirdiği “düzenli bir toplum” için yaptığı öneriyi not edeceğim: “Herkesin, diğerlerinin de kendisiyle aynı adalet ilkelerini kabul ettiğini bildiği ve kabul ettiği; temel toplumsal kurumların bu ilkeler açısından genel olarak tatmin edici olduğu ve tatmin edici olarak kabul edildiği toplumdur.” (s.77) Günümüzde ise refah devleti hakkındaki güncel tartışma, devletleştirme/özelleştirme alternatifine sıkışmış durumdadır. Bir yanda “sosyal devletçi” senaryo, öte yandaysa “liberal” senaryo.” Yirminci yüzyılın başından bu yana “toplumsal ilerleme talebinin” tek hedefi refah devletiydi. “Refah devleti laik devletin son sözüdür: Koruyucu devletin kendini dinsel olandan bağımsız kılarak egemenliğini ilan edişinin ardından, refah devleti dinsel olanı kendine dâhil

ederek son izleri de siler. Yardımseverliğin ve korumacılığın belirsizliğinin yerini devletin düzeni alır.” (s.24-25)

Batı'daki refah devleti tartışmalarından Türkiye'nin payına ne düşer? Bu soruya bir soru ile cevap vermek daha gerçekçi olmamızı sağlayabilir: Türkiye'de devleti beka ve güvenlik meselesi dışında tartışan düşünce hareketi kaldı mı?

Nişantaşı, 9 Temmuz 2019 Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin bir yılı geride kaldı. “Devlet aklı var mı?” sorusu çok sık tekrarlanır oldu. Geçiş sürecinde yasal düzenlemeler yapılamadı. Bakanlıkların sayısı azaltılsa da işlevleri görünür olamadı. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına dönüştürülmesiyle icracı bakanlık ihtimali de kalmadı.

Çocuk Vakfı bir yıllık uygulama sonunda hazırladığı ve bugün sonuçlandırdığı gerekçe doğrultusunda Aile ve Çocuk Bakanlığı ile TBMM Aile, Çocuk, Gençlik ve Kadın Komisyonu kurulmasını önerdi. Vakfın gerekçesi kısaca şöyle:

“Türkiye nüfusunun şehir ve büyükşehirlerde toplanması, işsizlik, yoksulluk, mesleksizlik, tembellik, boşanma oranlarının artması, tek haneli yaşama sayısındaki artış ve küresel ekonomik politikaların etkisi ile aile, çocuk, gençlik, kadın, engellilik ve yaşlılık sorunlarının katlanarak artmasına neden olmuştur. Son yıllarda sağlanan “para desteği” sorunların çözülmesinin ertelenmesine neden olmuş, aileye yönelik koruyucu ve önleyici hizmet modelleri geliştirilememiş, toplumsal sorunlar ve siyasi kutuplaşma sonucu aile öznelerinin sorunları çözümsüzlüğe itilmiştir.

Türkiye aile, çocuk, gençlik, kadın, engelli ve yaşlılarla ilgili yeni sosyolojiyi dikkate alarak gerçekçi sosyal politikalar geliştirmeli ve uygulamalıdır. 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde aile yapısının içinde bulunduğu durumun partiler üstü ortak değer ve kabullere dayalı olarak tespit edilmesi gerekmektedir. Aile, çocuk, gençlik, engelli, yaşlı ve kadın sorunları Türkiye'nin birinci öncelikli beka meselesi hâline gelmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı icracı bir bakanlık işlevini yerine getiremediği gibi, Başkanlık sistemine geçilmesiyle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına dönüştürülmesiyle birlikte aile, çocuk, gençlik, kadın, engelli ve yaşlılarla ilgili hizmet alanları durma noktasına gelerek çok boyutlu çözümsüzlük sarmalı ortaya çıkmıştır. İlgili Bakanlığın mevcut insan

kaynağı ve hizmet modelleriyle etkin bir işlevi yerine getirmesi imkânsızdır. Türkiye, aile, çocuk, gençlik, kadın, engelli ve yaşlılar konusundaki kaygı ve sorun tespitinde belli ölçüde ortak bir anlayışa sahip olsa da ülke yönetimi, hangi sosyal politikayla sorunların çözümüne yöneleceği ve hangi örgütlenmeyi tercih etmesi gerektiği konularında kararsızlık içindedir.

Çocuk Vakfı, hayat çemberi içindeki aile, çocuk, gençlik ve kadın sorunlarının tespit edilmesi ve daimi görev yapacak TBMM Aile Çocuk Gençlik ve Kadın Komisyonunun kurulması amacıyla Meclis'te grubu bulunan siyasi partilere partiler üstü bir anlayışla hareket edilmesi amacıyla çağrıda bulunacak.

Çocuk Vakfı ayrıca, son dönemde aile, çocuk, gençlik, kadın, engelli ve yaşlılara yönelik politika ve hizmet alanlarının belirsizliğe itilmiş olması nedeniyle, il ve ilçelerde yapılandırılacak icracı bir Aile ve Çocuk Bakanlığının hiç zaman kaybedilmeden kurulmasını da öneriyor.”

Han Çayırı Yolu Sokağı, 26 Mart 2021 Bugün Zoom üzerinden, “21. Yüzyılda Türkiye’de Sosyal Bilimler ve Toplum Sorunları Sempozyumu” programında, Türkiye’de Sosyal Bilimler ve Sosyal Politika başlığı altında bir konuşma ile sempozyuma katıldım. Sempozyum Başkanı Fatma Açık ve Akademisyenler Birliği Derneği Başkanı İsmail Şahin de katıldı programa. 1989’dan bu yana sosyal bilimlerin sosyal politikayla ilişkisi çerçevesinde ulaştığım sonuçları bugüne özet hâlinde not düşünüyorum:

Türkiye’de sosyal çalışma ve sosyal bilim ilişkisi deneyimi ve uygulama ile teori arasında verimli bir ilişki kurulamamıştır. (Teori-Alan Çelişkisi). Sosyal çalışma ve sosyal teori ilişkisine yönelik eleştiri geleneği de oluşturulamamıştır. Sosyal çalışma ile hayırseverlik ve yardımlaşma işlevlerinin nerede ayrıştığı da belirsizdir. Sosyal çalışmalar politik alanla kuşatılmıştır: Türkiye’de politik ve ekonomik alan sosyal alanı denetlemeye ve kontrol altında tutmaya heveslidir. STK gibi yapılar iktidar gemisine binmedikçe sosyal politika alanındaki etkileri ayırdıkları sermaye veya insan kaynağıyla sınırlıdır. Türkiye’de ülke ölçekli sosyal çalışmaların işlevini ihtiyaçlar değil “ideolojik referanslar” belirliyor.

Türkiye, Avrupa merkezci sosyal bilim teorilerini tekrar etmekten öteye geçememiş bir ülke görüntüsü içindedir ve sosyal sorunların çözülmesine dayalı etkili teoriler geliştirememiştir. Sosyal bilim ve sosyal politika ilişkisine yönelik köklü bir eleştiri geleneğimiz de oluşmamıştır. Türkiye, sosyal problemlerini sonuçları üzerinden çözmeye yönelik sosyal politika

anlayışını hayata geçirememiştir. Sosyal bilimlerle sosyal politika ilişkisinin en geniş anlamda kurulması 5 Yıllık Kalkınma Planı geleneğiyle başladığı doğrudur. Ancak bu planlara sosyal politika değil “kalkınma ideolojisi” egemen olmuştur. Bunun nedenlerinden biri de bu dönemlerde sosyal bilimlerin hedefleri arasında “kalkınma ideolojisi”ne hizmet anlayışının olmasıdır. Türkiye’de sosyal politikada “muhafazakâr söylem” egemendir ve sosyal politika anlayışı Hak Temelli Sosyal Yardım değil maddi destek ağırlıklıdır.

Türkiye dar anlamda yani çalışma hayatıyla sınırlı sosyal politikaları tercih etmiş bir ülkedir. Bunun için de sosyal politikanın temel amaçlarından olan Aile ve Çocuk Refahı hizmetlerine dayalı geniş anlamda sosyal politikalara cesaret edemiyor. Dolayısıyla güç koşullardaki grupların kök sorunlarını ertelemeyi sürdürüyor.

Jean Baudrillard haklı: “Küreselleşme peşinen kazanmıştır.” Sosyal bilimlerin kalkınma ve toplumsal gelişme gibi hedefleri kalmamıştır. Çünkü vahşi kapitalizm tarihin en güçlü evresine ulaşmış durumdadır...” Aynı okyanusta yüzmek” ve “evrensel değerler” söylemi de sivil toplum, siyaset, bürokrasi ilişkilerinin güçlü olduğu toplumların iktidarlarını güçlendiren bir manivela ve söylemden öteye geçememiştir.

Türkiye, ana akım sosyoloji ile sosyal politika ilişkisi cılız bir ülkedir. Sosyal politika alanında belirleyici olan sosyal bilimler değil iktisattır: Sosyal politikaya ayrılan payı dar veya geniş anlamda sosyal politika ihtiyacı değil ekonominin göstergeleri belirliyor. Türkiye’de sosyal bilimlerin en temel eksikliği, sosyal bilimlerin amaç ve toplumsal faydaya yönelik işlevini ortaya koyamamış olmasından kaynaklanıyor. İcracı Bakanlıklar ile ilişkileri çok zayıf hatta kurumsal ilişkiden çok uzaktır. Sosyal bilimcilerin uygulamadan uzak olmasının temel nedenlerinden biri ise uygulamadan kopuk üniversite geleneğidir. Sonuç: Türkiye, sosyal bilim ve sosyal politika ilişkisini kültür ve medeniyete dayalı bir zihniyet meselesi olarak kökten ele almadıkça iki alanda da başarılı olamaz ve sosyal sorunlarını ertelemeye devam eder.

Bugünkü günlüğüme düştüğüm notları son bir hafta boyunca, Korkut Tuna, Ümit Meriç, Ertan Eğribel, Emrah Akbaş, Ali Öztürk ve Ercem Erkul ile paylaştım ve ulaştığım sonuçları altı sosyologumuzla iletişim kurarak sınamış oldum. Dostlarımla görüşlerini Sosyal Politika Notları Defterime not düştüm. Sosyal bilimcilerle ulaştığımız sonucu Ümit Meriç’in şu cümlesi ironik bir şekilde özetliyor: “Şef yabancı orkestra üyeleri yerli: Ortaya çıkan pek tabii ki kakafoni.”

Han Çayırı Yolu Sokağı, 23 Eylül 2022 Masamın üzerinden hiç eksik olmayan 30 Aralık 2018 tarihli cümleyi Arada Kalan Günler günlük defterimin arasında saklamışım. Cümle gençlere bir uyarı gibi: Türkiye’de koşarak değil yürüyerek daha fazla yol alınabileceğini bilmek gerekir. Aslında bu cümleyi kendim için yazmışım. Nedeni çok açık: Koştum fakat yol alamadım! Çünkü Türkiye’nin temel meselesi dün olduğu gibi merkez bir fikrinin-medeniyet tasavvurunun ve ona dayalı düşüncenin olmayışıdır. Bu nedenle yola nasıl devam edeceğine uzak düştü ülkemiz. Güncel politikanın sarmalları ile uğraşmaktan kök sorunları çözmeye yönelemeyişinde en sorumlu grubun aydın ve entelektüeller olması gerekirken, toplumda ortak kabule ulaşmış aydın ve entelektüeller problemi konuşmakla yetiniyorlar. Aynı durum çocuk alanı için de geçerlidir: Ne kültür-medeniyete dayalı aile fikri ve düşüncesinden söz edebiliriz ne de çocuk düşüncesi birikimi olan aydın ve entelektüellerden. Hatta çocuk alanında temayüz etmiş aydın, entelektüel ve akademisyenler daha da Batı merkezli teorilerin üçüncü sınıf uygulayıcıları tuzağına düşmüş durumdalar. Bir soru: Kültür-medeniyet temelinde çocuk fikri ve düşüncesi Türkiye’nin merkez fikri ve düşüncesi durumuna getirilebilir mi? Çok cevaplı bu soru için otuz-kırk yılım geride kaldı. Kalan ömrümü bu sorunun cevabını düşünmeye ve bulmaya ayırmaya değer...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 30 Ocak 2024 Üç günde elimle birkaç kilometre yazı yazdım I. Türkiye Çocuk Yılığ 2023 için. Masamın üstü kalem yarışmasına sahne oldu. “Çocuk Refahı ve Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler” bölümünü Oğuz Polat Hoca üstlenince yeniden kalemlerime sobelendim. Akşam saatine kadar bölümün yazarları ve bölüm için söyleşi önereceğimiz Sevil Atauz Hoca ile iletişim kuracağım. Kortizolümün yükselişi durduğu gibi ikiz kardeşim Cushing bile gülümsedi! Bugün elimde kalemle evin içinde bin adım daha fazla yürümüşüm. Yılığın yazışmalarını yaptığım kalemlerimi de *Türkiye Çocuk Yılığ 2023*’ün arşivinde saklayacağım...

Nişantaşı, 9 Temmuz 2024 10.10 Az önce Cushing testleri için gittiğim Cerrahpaşa’dan Çocuk Vakfına geldim. Salih Pulcu’nun tasarımı gerçekleştirdiği 2462 sayfalık *Türkiye Çocuk Yılığ 2023*’ü Abdullah Emin Esen dijital yayın için erişime hazırlamış. Yılığın ilk gününden bu saate kadar yayın öncesi hazırlıklarını sonuçlandıran Yasemin Ünal yıllığa erişimde sorun olmadığını ve duyuruya başladığını söyleyince ayların

yorgunluğunu unuttuverdim. Dördüncü katta oturduğum masanın sol tarafındaki duvarda asılı duran çadır tablosuyla dakikalarca bakiştık. Tablonun altında 24 cm yüksekliğindeki yıllığın yazışma kâğıtlarıyla göz göze gelince uzun bir süre sessiz kaldım. Kaygılı bir sessizlik değildi bu. Aksine, yıllığı sonuçlandırınca, çocuk ödevleri için daha iradeli ve kararlı bir yolculuk umudu doğdu içime. Yılığın dijital yayında erişime açılması nedeniyle beş cümlelik şu görüşü kaleme aldım:

“*Türkiye Çocuk Yılığı 2023*, Cumhuriyet Dönemi’nde yaşanmış çocuk ve çocukluğu bütün bileşenleriyle değerlendirmek ve çocuk gerçeğıyle yüzleşmek amacıyla hazırlandı. Cumhuriyetimizin ilk yüzyılında çok yönlü kazanımlarımıza rağmen çözümsüzlüğe itilen ve ertelenen çocuk sorunlarımız hiç de az değildir. İkinci yüzyılımıza devredilen çocuk sorunlarının çözülebilmesi için toplum ile sosyal bilim-sosyal politika ilişkisinin kurulması ve toplumsal iradenin ortaya çıkması gerekir. Giderek sarmala dönüşen çocuk sorunlarının küresel boyutu göz ardı edilerek doğmuş ve doğacak çocuklarımızı esenliğe kavuşturamayız. Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılının çocuklarımızı dinleyerek çocuk ödevlerimize yöneleceğimiz yeni bir dönem olmasını diliyorum ülkemize.”

Türkiye Çocuk Yılığı 2023’ün Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında çocuk ödevlerimiz için açık bir mektup gibi okunmasını diliyorum.

23.15 Gün boyu Türkiye’nin ilk çocuk yılığı duyuruldu medyaya ve sosyal medyaya. Çocuk Vakfına ulaşan ilgi ve heyecanı hissedemedik. Anadolu Ajansı 100 yıllık çocukluk tarihi ödevini “ilk çocuk yılığı” parantezi içinde geçıştirdi. Medya ve sosyal medyadaki sessizlik toplumdaki sessizlikle örtüşüyor. Türkiye’de çocuk meselesi toplumcu bir anlayışla hayat çemberi içine giremeyeceğine göre, kaygı mı duymalı yoksa iradeli birkaç insan toplumu harekete geçirmek için ayağı mı kalkmalı? İnsandan ve toplumdan umut kesilirse çocuklar ölü bir toplumun içine doğar. *Türkiye Çocuk Yılığı 2023*’ün, daha cesur adımlar için genç kuşağın çocuğı yönelmesine ön söz olmasını diliyorum.

Nişantaşı, 14 Nisan 2025 15 Şubat’ta düzenlediğimiz Çocuk Vakfını Yeniden Yapılandırma Çalıştayı *Elim Sende Masası* ve *Saklambaç Masası* içerik çerçevelerini Yasemin Ünal yazılı belgeye dönüştürmüştü. Birkaç defa sözel çıktıları gözden geçirmiş ve notlar almıştım. *Elim Sende Masası* aile ve çocuk sorunları artışı ve çeşitlendiğı hâlde Çocuk Vakfının

sorumluluğunu yerine getirecek “güçlü kurum” yapısına ulaşamadığını tespit etmiş. Özellikle güç koşullardaki çocuklarla ilgili daha gerçekçi çalışmalar gerçekleştirilmesi de önerilmiş. *Elim Sende Masası* Çocuk Vakfının topluma çocuk ödevlerini hatırlatma yönünün güçlü yanı olduğu yönünde bir tespitte bulunmuş. Vakfın gönüllülüğü yeterince başaramadığı tespiti de çok doğru. Çocuk hakları savunuculuğu, istikrarlı tutumu, şeffaf ve denetime açık boyutuna değinilmesi sevindirici. Aile ve çocuk fikrinin fark edilmesi de önemli... *Saklambaç Masası* Çocuk Vakfı ile çocuklar ve toplum arasındaki bağların güçlendirilmesini önermiş. Olumsuzluklar karşısında aile ve çocuğu koruyucu programların gerçekleştirilmesinde aile ve çocuğu bütün bileşenleriyle büyük resmin içinde değerlendirirken STK ve ilgili kurumlarla ilişkilerin zayıflığı tespit edilmiş. Paydaşlığın geliştirilmesi ve yeni paydaşlıkların oluşturulması, gönüllülükle ilgili modelin geliştirilmesi de önerilmiş...

Elim Sende Masası’nın Misyon önerisi: “Çocuk Vakfı çocuklar için medeniyet odaklı çocuk kültürü oluşturur, bu uğurda bilgi, değer ve hizmet politikaları geliştirir.” Vizyon ifadesi de şöyle: “Ürettiği evrensel insani değerler ile yeryüzündeki bütün çocukların umudu olmak.”

Saklambaç Masası’nın önerdiği Misyon: “Çocuğun temel haklarının sağlanması ve korunması için çocuğa yönelik politikalar oluşturmak, kuramsal ve uygulamalı çalışmalar gerçekleştirmek.” Bu masanın önerdiği Vizyon: “Daha mutlu ve hak ettiklerini kazanmış çocukların olduğu bir dünya olduğuna inanıyoruz.” İki masanın önerdiği Stratejik Amaçlar ve Değerler” ise Çocuk Vakfının yeniden yapılandırılması ve yeni çocuk ödevleri için umut verici. Bu konuları Necmettin Oktay üstadımızla değerlendikten sonra Çalıştay Raporuna yansıtacağız. Çocuk Vakfının geleceği için düne göre daha umutluyum. Bu umudu Çocuk Vakfına yansıtan bütün çalıştay katılımcılarına içtenlikle teşekkür ediyorum.